

РЕЦЕНЗІЇ

Катерина Лобанова

ГЕОРГ ЗІМЕЛЬ – ДОСЛІДНИК РЕАЛЬНОСТІ: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА ЛОКАЛІЗАЦІЯ.

Fitzi, G. (2020). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*. London: Routledge.

Грегор Фітці – сучасний соціолог, дослідник історії соціології та соціологічної теорії, професор на факультеті соціології в університеті Білефельда (Німеччина). Серед його найбільш відомих праць – дослідження з Георга Зімеля і Макса Вебера. За останній рік Фітці опублікував працю «The Routledge International Handbook of Simmel Studies», що є збіркою текстів відомих дослідників Зімеля, присвячених основним аспектам творчості останнього [Fitzi 2020]. Це – статті про сприйняття спадщини філософа в різних країнах, есеїзм та естетику Зімеля, його соціологію і філософію. Тенденція до вивчення Зімеля не тільки на батьківщині, але й за кордоном, говорить про актуальність його праць, в яких він постає навіть не стільки соціологом, скільки дослідником реальності.

Монографія «Виклики сучасності. Соціологічна теорія Зімеля» («The Challenge of Modernity. Simmel's Sociological Theory») присвячена дослідженню філософії Зімеля (в першу чергу – її соціологічних аспектів) та її співвіднесення з філософськими тенденціями того часу. Автор зіставляє Зімеля з Марксом, Кантом, Дюркгаймом, Плєснером, Вебером та іншими мислителям, здійснюючи своєрідний історико-філософський та історико-соціологічний аналіз епохи. У сучасній науковій парадигмі колишніх радянських країн дослідження філософії Зімеля не є особливо популярним, оскільки загалом на нього, як і раніше, зберігається фіксований погляд виключно як на соціолога або на філософа культури та есеїста. Проте насправді спадщина Зімеля включає в себе значно ширший спектр тем, отже його роль у загальному історико-філософському контексті виглядає більш значущою. Фітці був редактором 16-томової збірки праць Зімеля. Чудова обізнаність з текстами дозволяє йому в рецензованій монографії розкрити весь історичний контекст творчості філософа.

У монографії автор відображає внесок Зімеля в соціологічну теорію, аналізуючи те, як спадщину цього мислителя вивчали в минулому столітті: від викреслення з числа «класичних» соціологів аж до середини ХХ століття – і до перевідкриття його ідей на тлі футуристичних досліджень 80-х. Фітці досліджує спадщину Зімеля крізь призму

© К. Лобанова, 2021

таких питань, як радикальний націоналізм і ставлення до війни, соціум і процеси соціалізації, капіталістична економіка та конфлікт культур. Загалом, автор робить спробу «вибілити» репутацію Зімеля як серйозного дослідника у сфері соціології та філософії, довести, що ідеї останнього належать рівневі, вищому за просту есеїстику. Автор описує значущість внеску Зімеля в соціологію, а також відображає його культурно-філософські, економіко-матеріалістичні, епістемологічні та етичні погляди. Бо результатом зусиль окремих осіб в Німеччині стало фактичне забуття Зімеля на кілька десятиліть. Зокрема і про його вплив на Чиказьку школу соціології науковці теж тривалий час мовчали.

Монографія «The Challenge of Modernity. Simmel's Sociological Theory» містить аналіз більшості аспектів філософської та соціологічно-економічної творчості Зімеля, а також його порівняння з іншими філософськими постатями. Соціологічна теорія Зімеля, на думку Фітці, є відповіддю на швидкі соціальні зміни його часу: прогресивна соціальна диференціація, збільшення мегаполісів, індустріалізація, монетизація громадського життя, соціальні конфлікти, криза культури, урбанізація та фрагментація особистості [Fitzi 2020a: 4]¹. Загалом, Зімелъ розглядає прискорення процесів мобільності, які припадають на початок ХХ століття. Те, що він помітив ці зміни, відображається і в його соціологічній теорії, і в його філософії культури, і в його філософії історії. Філософія Зімеля завжди тісно пов'язана з його соціологією, адже його соціологічна теорія містить в основі концепцію культури (р. 8). Для Зімеля культура є проявом життя, яке вона «відбиває» в конкретній сталій часовій формі, проте сама завжди знаходиться в динамічній фазі зміни. Отже, Зімелъ був одним із перших, хто помітив не просто чергові зміни в реальності, а побачив вектор справжнього перевороту світогляду та прискореного утворення нових життєвих форм.

Фітці обирає для аналізу деякі з найпопулярніших праць Зімеля: «Великі міста й духовне життя», «Соціальна диференціація», «Філософія грошей», «Соціологія». Саме до цих книг найчастіше апелює автор і це зрозуміло, адже саме в них викладено ті тези й концепції, що нині мають найбільше визнання та є підставою зараховувати Зімеля до когорти класиків. Адже Зімелева філософія культури викладена лише у формі есе, а його тлумачення історії та історичних законів взагалі не набуло визнання. Передовсім, як було сказано вище, широкий загал знає Зімеля саме як соціолога, а не як філософа.

Утім, попри вимушену есеїстичність, зумовлену антисемітськими реаліями тогочасного німецького суспільства, Зімелів внесок у ту ж філософію культури складно назвати мізерним. Тому Фітці не раз звертається до тематики взаємодії культур і культурного конфлікту в різних працях Зімеля та прослідковує певні слушні тенденції. Наприклад, тлумачення взаємодії життя та форми переформулюється Зімелем як конфлікт суб'єктивної і об'єктивної культур, пов'язаний, на його думку, із розподілом робочої сили не лише в процесі споживання, а й виробництва. Зокрема, проблема внутрішнього і зовнішнього, статичного і рухливого, суб'єктивного і об'єктивного присутня в усіх основних працях Зімеля, постаючи, втім, у різних інтерпретаціях: або як процес відмежування робітника від виробленого ним товару, або як вивільнення життя від форми певного часу, або як культура, що знаходиться в процесі пристосування.

¹ Надалі джерело «The Challenge of Modernity. Simmel's Sociological Theory» для зручності цитуватиметься у круглих дужках із зазначенням лише номера сторінки і скорочення р. Наприклад: (р. 4).

При вивченні монографії може виникнути питання, чому Фітці приділяє так мало уваги не дуже відомим працям Зімеля? Досить згадати книгу 1892 року «Проблеми філософії історії: етюд з теорії пізнання» (*Die Probleme der Geschichtsphilosophie: Eine erkenntnistheoretische Studie*) [Simmel 1892]. Фітці зовсім не розглядає Зімеля як філософа історії й лише одного разу апелює до цієї публікації, посилаючись, при згадуванні Маркса, на Зімелеве тлумачення матеріалістичної концепції історії. Насправді ж у цій праці потенціал Зімеля-філософа розкривається неабияк, оскільки йдеться про новий, раніше не досліджуваний ним підхід до вивчення смислу та призначення часових епох. Розглядаючи проблему історії, її розвитку та циклічності її процесів, Зімель формулює питання про розгортання історичного процесу та існування і функціонування історичних законів. Пізніше він продовжує вивчення історичності в декількох своїх пізніх есе. Проте в рецензованій монографії Зімелеве осмислення історії не розкривається: погляд Фітці на Зімеля залишається переважно економіко-соціологічним, а не культурно-філософським.

Автор досліджує Зімеля, виходячи зі сучасних актуальних проблем. Наприклад, емансипації жінок і становлення фемінізму, значення моди. Наприклад, щодо жіночої емансипації, автор окреслює бачення Зімелем основної проблеми початку століття як проблеми жінок, яка на той момент активно почала розв'язуватися саме через розподіл праці та технічний бум. Адже жінок межі XIX-XX ст. можна було б умовно поділити на дві категорії: буржуазні жінки та жінки, приналежні до пролетаріату (р. 34). Загалом, хай до якого би класу вони належали, жінки були приречені лише на якусь одну роль соціальну, до якої вони змушені були пристосовуватися. Представниці буржуазного класу залишалися лише у своїй традиційній ролі матері, що вже не відповідала вимогам часу, була «затісною». Ці жінки прагнули отримати нові права й нові обов'язки, аби мати перспективу професійної самореалізації. Натомість пролетарські жінки, що вже давно мали можливість працювати, стикалися з протилежною проблемою: через складні умови праці вони не мали змоги виконувати свої обов'язки домогосподарок і матерів. Вловивши цю тенденцію, Зімель описує новітню для його часу проблему реалізації жінок в різних соціальних ролях та створення особливої, «жіночої культури» (р. 33). У короткому есе Зімель показує, що від XVIII століття, і перш за все – завдяки роздумам про людські права в німецькій культурі, існує суспільна підтримка жіночої емансипації (р. 32). З цієї точки зору Зімеля навіть можна було б назвати своєрідним феміністом – через його погляди на необхідність вивільнення саме «жіночого» компоненту в культурний простір.

На дану монографію можна поглянути з точки зору історії філософії, адже автор в кожній главі визначає кореляцію певного пласта теорії Зімеля з ідеями інших мислителів, більшість з яких належать до філософського кола. Такі паралелі дозволяють не стільки порівняти авторів, скільки глибше осягнути ідеї Зімеля стосовно соціально-економічних, культурних і трансформаційних процесів епохи. Автор монографії порівнює вчення Зімеля й Маркса, зокрема їхні погляди на економічні й технологічні процеси, які призводять до відчуження та ще глибшої соціальної диференціації.

Торкнувшись кризи культури, Зімель вважає, що вона є «прямим наслідком модерного розподілу праці – як у виробництві, так і в споживанні [...] Тож він не перемикається з аналізу процесів виробництва на аналіз процесів споживання. Замість цього він аналізує їх синхронно, запозичивши точку зору Маркса й поширивши її з царини економічного виробництва на множину різноманітних царин складених суспільств.

Модерність розглядається як процес негативної індивідуальної спеціалізації, зумовлений впливом капіталістичного розподілу праці. На відміну від класичного ремісництва, у промисловому виробництві виріб цілковито відокремлений від виробника. Це виробництво більше жодним чином не має того сенсу, що воно – здійснення волі робітника, яка планує; воно – просто підсумок об'єктивованої логіки виробничого процесу» (р. 19).

Ідею відчуження можна інтерпретувати крізь призму проблеми творця та його творіння: про схожу ідею трохи пізніше напише Гайдегер у своєму «Витоці художнього творіння» [Heidegger 1967]. Пізніше проблема розриву між працівником та виробленим ним товаром вийде на інший рівень і розглядатиметься з точки зору споживання. Британський соціолог Джон Урі опише це як вимушений акт мобільного процесу: так як всі ми є членами суспільства споживання, ми споживаємо не лише товари або послуги, а й усе, що відбувається навколо нас. Проблему «споживання» туристами різних світових локацій та подальшу «обробку» цих вражень Урі згадує у своїй праці «Consuming places» [Urry 1995].

Повертаючись до Зімеля і Маркса, слід також зазначити, що Зімель ознайомився не з усіма працями Маркса, проте схожі ідеї в них були присутні. Як одне зі свідчень використання Зімедем Марксових ідей, Фітці наводить приклад ідеї матеріалізації (р. 39). Автор рецензованої книги наголошує на важливості Марксової концепції конфлікту між продуктивними силами і виробничими відносинами для тих поглядів Зімеля, які складуть основу більш пізньої «парадигми життя і форм» (р. 39). Важливо згадати, що Зімель не намагався відкинути теорію капіталістичного суспільства в Маркса, але зробив акцент на кредитно-грошовій економіці. Загалом, Маркс доволі сильно вплинув на Зімеля, особливо враховуючи матеріалістичні вектори тлумачення останнім історії.

Після прочитання третини монографії, може скластися враження, що Фітці детально дослідив лише Зімелеву «Філософію грошей» – настільки часто він апелює до цієї праці. Але насправді такі посилання мають під собою більш значуще підґрунтя – автор порівнює дану працю із «Капіталом» Маркса. Зімель, на відміну від Маркса, розглядає механізм обміну, а не процес виробництва у фокусі сучасної економіки, але метою Зімеля не є розвінчування тез Маркса (р. 42). Зімель лише намагається довести, що розвиток грошово-кредитної економіки базується на двох видах соціальних відносин: відносин своєрідного «панування» в процесі виробництва та відносин об'єктивації цінностей в циркулярному процесі (р. 42). Зімель, як і Маркс, бачив історію доволі матеріалістичним процесом. І хоча автор «Філософії грошей», як зазначає Фітці, не напряму посилається на Маркса, та все ж доволі детально викладає своє матеріалістичне бачення історії. На думку Фітці, головним відкриттям Маркса Зімель вважає виявлення двигуна історичних змін в економічній сфері, тобто конфлікту між продуктивними силами і виробничими відносинами.

Фітці згадує конфлікт Зімеля і Дюркгайма – коли останній скоротив дослідження першого для тогочасного відомого французького журналу. Загалом, обидва філософи, які були сучасниками, присвячували свої праці соціології як новому напрямку. Фітці наголошує на спільності їхніх ідей, адже обидва прагнули утвердити соціологію як самостійну науку, на відміну від інших вчених того часу (наприклад, франкомовних Жоржа Тарда з його соціопсихологією та Рене Вормса з його організмом), які вважали соціологію «надбудовою» над іншими науками (р. 79). Саме через цей фактор Дюркгайм та Зімель співпрацювали на початку. Проте Фітці наголошує на проблемі єврейського питання (і схильності до сіонізму), яке порушував у своїх працях Зімель.

Натомість Дюркгайм бачив в цьому політичний мотив, який міг завадити соціології сформуватися як науці. Розбіжності ідей двох філософів не дозволяли їм вести повноцінний науковий діалог, хоча завдяки тій самій критиці Дюркгайма Зімеля переосмислює деякі розділи у своїй «Соціології». Дюркгайм наголошував на емерджентності соціуму, доводячи, що колектив отримує абсолютно нові характеристики, які не належать кожній окремій індивідуальній психіці. І хоча він не сперечається щодо складеності колективного компонента із безлічі індивідуальних, акцентується увага на «колективному цілому», що не зводиться до суми індивідуальних соціальних часток. Саме це доволі чітко відокремлює соціологію від тієї ж психології, наприклад. Таким чином, колективні уявлення та соціальні факти належать зовнішньому світові, «а не психічним процесам окремих людей» (р. 81). Саме через це соціологія Зімеля здавалася Дюркгайму занадто індивідуалістичною і такою, що базується на психічних реакціях окремих соціальних одиниць. Також для Дюркгайма культура постає як соціальна дія, а для Зімеля – як «вторинний результат господарської діяльності» (р. 90).

Цікаву паралель Фітці будує між Зімелем і Кантом, зазначаючи, що Зімель застосовує кантівську методологію для розвитку власної соціальної епістемології. Загалом, соціальна епістемологія Зімеля, як зазначає автор, будується на уявленні про те, що соціальні процеси мають місце у свідомості індивіда та дають йому змогу виконувати певні соціальні дії, проте вона не повинна вивчати їхню мотивацію – тобто виходити в площину індивідуальності. У цьому й полягав його конфлікт із Дюркгаймом, який вважав, що епістемологія соціуму має залишатися на рівні колективної, а не індивідуальної свідомості. Але основний акцент Зімель робить не на індивіди, а на його взаємозв'язку з іншими елементами соціуму.

Фітці зазначає, що соціальна епістемологія, за Зімелем, не є підвидом філософії суб'єкта й вивчає можливий соціум як об'єктивну форму суб'єктивних свідомостей (р. 62). Але при цьому окреслюється основна проблема застосування Кантового методу, створеного для дослідження природи, до соціальної епістемології Зімеля. Після коперніківського повороту вчені більше не можуть досліджувати природу лише через наше суб'єктивне сприйняття. Постає традиційна філософська проблема взаємодії суб'єктивного і об'єктивного, індивідуального і колективного. Фітці наголошує на позиції Зімеля стосовно суспільства, яке має бути розглянуте як репрезентація самого себе у свідомості його соціальних акторів (р. 62). І соціологія не має сходити на рівень психології, у фокусі якої індивідуальне завжди переважає колективне. Загалом, Зімель доволі сміливо апелює до Канта через те, що саме його поняття матерії він досліджував у своїй дисертації.

У підрозділі «Між Кантом і Гете» Фітці зазначає, що Зімеля неабияк цікавила різниця підходів до знання про світ, властивих цим мислителям. Якщо Кант розглядає реальність як те, що можна пізнати аналітично, розклавши на частини, то Гете, навпаки, виступає за цілісне, «охоплювальне» бачення естетичної природи, що дає нам знання (р. 161). Зімель порівнює ці підходи з точки зору соціальної диференціації: під час зіткнення внутрішнього і зовнішнього, індивідуально-психологічного і колективного в гру вступає етика. І розв'язання цього етичного конфлікту має передбачати певну стратегію.

З одного боку, Кант зі своїм категоричним імперативом, де максима волі людини має претендувати на всезагальність. Тобто, жертвування особистими інтересами заради колективного блага, як воно постає з точки зору соціальної диференціації. З ін-

шого боку, Гете з його баченням балансу між колективними інтересами і індивідуальним проявом волі. Категоричний імператив здавався і Зімелєві, і Гете занадто ідеалістичним і утопічним, через його нібито складність виконання, як зазначає автор монографії. При цьому вони забувають, що ключовою ідеєю Канта залишається свобода волі індивіда, а не примус. Позиція Гете здається простішою: колективне благо залежить від блага кожного конкретного індивіда (р. 162).

У свою чергу, Зімель не поділяв такого позитивного розуміння ідей колективного блага, бо як соціолог звертав увагу на конфлікти та різні види соціальних градацій. Гете не передбачає певної «плати» індивідуального колективному, у той час як категоричний імператив Канта здається максимально аскетичним і віддаленим від колективного взагалі. Тобто той, хто ставить собі за мету дослідити соціум, не може ані сфокусуватися лише на самореалізації індивіда, ані лише на досягненні колективного блага.

Саме через це Фітці ставить Зімеля між Кантом та Гете: адже соціальна етика Зімеля зіставляє формування колективних відносин обов'язку з індивідуальним аспектом самореалізації індивідів. Відповідно, суб'єкти мають пристосовуватися до змін, які приносить сучасна форма життя, аби подолати конфлікт особистої реалізації і соціального обов'язку – це єдиний вихід для структурно-нестабільної епохи. За Зімелем, сучасний моральний суб'єкт не має іншої можливості, крім як коливатися між двома крайнощами: підходом Канта (аналітичним і деонтологічним) і підходом Гете (інтуїтивним і естетичним) (р. 163).

Фітці розкриває перед читачем розвиток епістемологічних основ соціологічної теорії Зімеля, демонструючи, як соціологічна епістемологія займається питаннями виникнення, відтворення й достовірності або легітимації соціальних форм. Для Зімеля соціологія постає наукою, що має унікальну (серед усіх інших соціальних наук) методологію дослідження реальності суспільства. Ця методологія дозволяє їй досліджувати останнє як суму індивідів, що діють (р. 61). Фітці також аналізує взаємодію соціальних груп у Зімеля на прикладі його дослідження єврейського народу.

Фітці розглядає Зімеля як філософа, що досліджував взаємодію соціальної та просторової реальності. Соціологія простору Зімеля включає в себе такі компоненти, як маршрут, соціальний ліфт, горизонтальна і вертикальна мобільність, економічний базис великих міст тощо. У рецензованій монографії Зімеля розглянуто більше як соціолога, її автор базується на соціологічних паралелях.

Фітці виводить Зімеля в реальний, емпіричний світ і вже цим позбавляє його постать певного рівня «філософськості». Ідеться про розгляд мислителя як практичного дослідника реального світу, а не загального теоретика. Фітці навіть згадує маловідомі моменти з творчості Зімеля, на зразок досліджень з особливостей емпіричних органів чуття – ока, вуха, носа – і їхньої взаємодії зі всім навколишнім. Зімель один із перших звертає увагу на поняття руху. Бо якщо соціологія поступово відмежовується від вивчення осілого, просторового існування й активно крокує до просторової мобільності соціальних груп, то основними питаннями для вивчення стають не відстань, межі чи відносини сусідів, а скоріше рух, переїзд і мандри (р. 72).

Зімель розрізняє номадизм (регулярні рухи в певному, часто замкненому просторі) і міграцію (коротка подорож від пункту А до Б). А також здійснює ціле дослідження окремих мобільних соціальних груп і цим започатковує деякі майбутні соціологічні тенденції. Беручи за основу його метод, у наш час відома дослідниця соціальних процесів Мімі Шелер досліджує процеси міграції та пандемію Covid-19.

Вона розглядає «принципи мобільності в епоху крайнощів» і вводить поняття «мобільної справедливості» [Sheller 2018]. У свою чергу, її «науковий наставник з мобільності», Джон Урі, регулярно посилаючись на Зімеля у своїх працях, за тим самим (тільки більш вдосконалим і пристосованим до сучасності) соціологічним методом досліджував британське суспільство в його різні часові проміжки.

Фітці також наголошує на темі конфлікту в творчості Зімеля. Оскільки останній був одним із засновників конфліктології, певний акцент на конфліктності був присутній в багатьох його публікаціях. Конфлікт існує між зовнішнім соціальним примусом і внутрішнім індивідуальним бажанням в його соціально-економічних тлумаченнях, між життям і культурою (ідеться про Зімелеву філософію форм, яка чимось нагадує «Філософію символічних форм» Касирера), між соціумом і особистістю (у Зімелевій соціальній диференціації), між історичністю і часом (у Зімелевому погляді на плин життя) тощо.

Фітці наголошує на Зімелевому баченні конфлікту, яке постає актуальним для сучасності: конфлікт припиняє бути нищівною боротьбою за виживання, а постає своєрідною соціальною нормою: судовий процес, вільний конкурентний ринок, сучасні демократичні вибори, інформаційні війни, що стають мало не буденністю тощо. Конфлікт відтепер має на меті не знищення суперника, а отримання прихильності третіх сторін, які взагалі не мають до конфлікту жодного стосунку. Зокрема, публічні політичні дебати передовсім орієнтовані на розширення електорату оратора, а не на переконання суперника. А конкурентні компанії в ринковій економіці прагнуть у першу чергу отримати економічну прихильність покупців.

Фітці, про це вже йшлося, розглядає Зімеля як практичного дослідника, який зміг передбачити багато речей і в цілому бачив «хвилю» і плинність життя початку ХХ століття правильно й відмінно досліджував свою реальність, епоху і час. І, що найголовніше, відобразив її в працях. Фітці демонструє читачам також інші соціологічні паралелі, наприклад, із Вебером і Плеснером. Загалом, назва монографії доволі чітко відображає для нас авторове загальне тлумачення ідей і постаті Зімеля. На відміну від теоретичних «збирачів», Зімель виходить на рівень бейконівського «павука», який намагається стати тимчасовою формою для життя й описати останнє в його миттєвості. Зімель і справді був дослідником реальності, а не лише соціологом, який актуально досліджував і аналізував активні зміни в суспільстві. Широке коло його письменницьких інтересів говорить про його спроби охопити якомога більше процесів, які відбувалися в період бурхливого розвитку науки і техніки. У період, коли вже мали місце процеси, які пізніше ми зможемо назвати глобалізаційними й мобільними. Можливо, це стає ще однією причиною для написання такої кількості невеликих за обсягом, проте різноманітних есе про культуру, моду, соціалізацію, економічний стан, жінок, міста: адже все це, говорячи мовою Зімелевої культурної концепції, і є формою бурхливого життєвого потоку в конкретний момент часу. Зімель посідає позицію дослідника загальних процесів, які намагається описати через низку конкретних тем. Саме на цьому наголошує у своїй монографії також і Фітці, який іде тим самим шляхом: від конкретних проблем – до абстрактних понять.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

- Fitzi, G. (2020a). *The Routledge International Handbook of Simmel Studies*. London: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429297502>
- Fitzi, G. (2020b). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*. London: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429297502-1>
- Heidegger, M. (1967). *Der Ursprung des Kunstwerkes*. Stuttgart: Reclam.
- Sheller, M. (2018). *Mobility Justice: The Politics of Movement in an Age of Extremes*. London: Verso.
- Simmel, G. (1892). *Die Probleme der Geschichtsphilosophie*. Leipzig: Duncker & Humblot.
- Urry, J. (1995). *Consuming Places*. London: Routledge.

Одержано / Received 16.02.2021

Kateryna Lobanova

Georg Simmel as an explorer of reality: historico-philosophical localization.
**Fitzi, G. (2020). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*.
London: Routledge.**

Review of Fitzi, G. (2020). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*.
London: Routledge.

Катерина Лобанова

Георг Зімель – дослідник реальності: історико-філософська локалізація.
**Fitzi, G. (2020). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*.
London: Routledge.**

Огляд книги Fitzi, G. (2020). *The Challenge of Modernity: Simmel's Sociological Theory*.
London: Routledge.

Kateryna Lobanova, postgraduate student at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Катерина Лобанова, аспірантка Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

e-mail: lobanovakateryna@gmail.com
